

รายวิชา ประวัติศาสตร์

รหัสวิชา ส๒๒๑๐๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา
และปัจจัยที่มีผลต่อความเจริญรุ่งเรือง

ครูผู้สอน ครูชิวากร จวบรัมย์

ครูอาทิตย์ ชัยเทพา

เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา และปัจจัยที่มีผลต่อความเจริญรุ่งเรือง

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความรู้

๑. อธิบายประวัติความเป็นมาของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ได้
๒. บอกความเป็นมาของชุมชนไทยบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างได้

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านทักษะและกระบวนการ

๑. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยาได้
๒. อภิปรายเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญในการสถาปนาอาณาจักรอยุธยาเป็นราชธานีได้

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านคุณลักษณะ

๑. เห็นคุณค่าของการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยาได้
๒. เห็นความสำคัญของการศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์

ถ้ากล่าวถึงอยุธยา
นักเรียนนึกถึงอะไรบ้าง?

วัดมหาธาตุ

วัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัดไชยวัฒนาราม

วัดใหญ่ชัยมงคล

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙
เมื่อครั้งเสด็จยังพระที่นั่งเย็น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

“การสร้างอาคารสมัยนี้คงจะเป็นเกียรติ
สำหรับผู้สร้างคนเดียว แต่เรื่องโบราณสถานนั้น
เป็นเกียรติของชาติ อัฐเก่า ๆ แผ่นเดียวก็มีค่า
ควรช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อยุธยา
และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีหมาย”

การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา และปัจจัยที่มีผลต่อความเจริญรุ่งเรือง

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ หรือพระเจ้าอู่ทอง

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรอยุธยา หรือที่รู้จักกันทั่วไปในพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง แม้พระราชประวัติเบื้องต้นของพระองค์จะไม่สามารถหาข้อสรุปที่แน่นอนได้ว่าพระเจ้าอู่ทองสืบเชื้อสายมาจากไหน จากพงศาวดาร ตำนานต่าง ๆ และบันทึกของชาวต่างชาติ

นักเรียนสืบค้นหลักฐาน เรื่อง ความเป็นมาพระเจ้าอู่ทอง ที่ได้รับมอบหมาย

กิจกรรม
พระเจ้าอู่ทอง
ต่างมุมมอง

ข้อสันนิษฐานที่ ๑ ข้อสันนิษฐานของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ข้อสันนิษฐานที่ ๒ ข้อสันนิษฐานใน พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ข้อสันนิษฐานที่ ๓ ข้อสันนิษฐานจาก พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับฟาน ฟ्लीต หรือวัน วลิต

กิจกรรมพระเจ้าอู่ทอง มองต่างมุม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เจาะเวลาอยุธยา เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา วิชาประวัติศาสตร์ไทย ๔

คำชี้แจง : ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาฐานการเรียนรู้ เรื่อง ความเป็นมาของพระเจ้าอู่ทอง ฐานละ ๕ - ๑๐ นาที และบันทึกความรู้จากการวิเคราะห์ลงในใบกิจกรรม

ข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

.....

.....

.....

.....

ข้อสันนิษฐานในพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

.....

.....

.....

.....

ข้อสันนิษฐานจากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับ ฟาน พลิต หรือ วัน วลิต

.....

.....

.....

.....

ใบกิจกรรม พระเจ้าอู่ทอง มองต่างมุม

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ใบความรู้ประกอบกิจกรรม พระเจ้าอู่ทอง มองต่างมุม

ข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ “พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย” ซึ่งเสด็จไปตรวจราชการเมืองสุพรรณบุรีเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๖ และได้ไปทอดพระเนตรเมืองอู่ทอง ต่อมาทรงนิพนธ์ไว้ว่า “มีตำนานทางเมืองสุพรรณบุรีเชื่อถือกันมาจนทุกวันนี้ว่าเดิมพระเจ้าอู่ทองอยู่ทางเมืองสุพรรณบุรีเมืองของพระเจ้าอู่ทองก็ยังมียุริมน้ำจะระซัดสัมพันธ์ในระหว่างเมืองสุพรรณบุรีทุกวันนี้กับเมืองกาญจนบุรีข้าพเจ้าได้ไปถึงเมืองอู่ทองเมื่อปีเถาะ จุลศักราช ๑๒๖๕ พ.ศ.๒๔๔๖ ได้เห็นเมืองโบราณมีเชิงเทินกำแพงเมืองใหญ่โตความคิดเห็นเกิดแก่ข้าพเจ้าในครั้งนั้นว่าที่เรียกในศิลาจารึกและหนังสือโบราณว่าเมืองสุพรรณภูมิหรือสุวรรณภูมินั้น จะหมายว่าเมืองอู่ทองนี้เอง มิใช่เมืองสุพรรณบุรีทุกวันนี้ที่ตั้งเมื่อภายหลังคำว่าสุวรรณภูมิเป็นภาษามคธ แปลว่าที่เกิดทองหรือที่มีทอง ในภาษาไทยก็ตรงกับคำว่าอู่ทองเช่นที่พูดกันว่าอู่ข้าวอู่น้ำ เพราะฉะนั้นชื่อเมืองอู่ทองนี้เป็นชื่อภาษาไทยของเมืองสุวรรณภูมินั้นเอง

เมื่อคิดเห็นเช่นนี้ก็คิดเห็นตลอดไปว่าที่เรียกพระเจ้าอู่ทองนั้นเห็นจะไม่ใช่มาจากบรรทมเปลทองอย่างพงศาวดารว่าเป็นแน่แล้วคงจะเป็นพระนามที่เรียกเจ้าผู้ปกครองเมืองอู่ทองอย่างเราเรียกพระเจ้าเชียงใหม่พระเจ้าน่าน เจ้าองค์ใดครองเมืองอู่ทองก็เรียกว่าพระเจ้าอู่ทองทุกองค์ เพราะฉะนั้นพระเจ้าอู่ทองที่สร้างกรุงศรีอยุธยา นี้ จะเป็นโอรสนัดดาสืบพระวงศ์มาแต่ผู้ใด และได้มีประวัติแต่เดิมมาอย่างไรก็ตาม เมื่อก่อนจะมาสร้างกรุงศรีอยุธยา คงเป็นเจ้าของเมืองอู่ทอง หรือที่เรียกในภาษามคธว่าเมืองสุวรรณภูมิอยู่ก่อนจริงดังตำนานเมืองสุพรรณ ความคิดอย่างนี้ ข้าพเจ้าได้เขียนลงในรายงานตรวจราชการเมืองสุพรรณบุรีพิมพ์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปีมะเส็ง จุลศักราช ๑๒๖๗ พ.ศ.๒๔๔๘ ต่อมา สมาชิกในโบราณคดีสโมสรได้รับความเห็นเช่นนี้ว่าเป็นถูกต้อง” ความคิดที่ว่าพระเจ้าอู่ทองทรงครองราชย์อยู่ที่เมืองอู่ทองก่อนมาสถาปนารุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแห่งใหม่นี้ ได้รับความเชื่อถืออย่างกว้างขวาง

ใบความรู้ พระเจ้าอู่ทอง มองต่างมุม

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระยาตำรงราชานุภาพ

ข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระยาตำรงราชานุภาพ สันนิษฐานว่าพระเจ้าอยู่ทองมาจากอำเภออยู่ทองจังหวัดสุพรรณบุรี แต่ในปัจจุบันแนวความคิดนี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้วเนื่องจากการสำรวจหลักฐานทางโบราณคดีของ อาจารย์มานิต วัลลิโภดม ที่เมืองอยู่ทอง พบว่า เป็นศิลปกรรมสมัยทวารวดีตอนปลาย ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗ ทั้งสิ้น แล้วประมาณอายุเมืองนี้ว่าต้องร้างไปก่อนสมัย สมเด็จพระรามาธิบดี ผู้สร้างพระนครศรีอยุธยา ๒๐๐ ปี

ข้อสันนิษฐานในพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ข้อสันนิษฐานในพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สันนิษฐานว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นราชบุตรเขยของพระเจ้าศิริชัยเชียงใหม่ ได้รับราชสมบัติสืบพระวงศ์ทางพระมเหสี ครองราชย์สมบัติอยู่ ๖ ปี เกิดโรคห่าขึ้นในพระนคร จึงย้ายมาตั้งราชธานีที่เมืองศรีอยุธยา

ข้อสันนิษฐานจากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา
ฉบับ ฟาน ฟลิต หรือ วัน วลิต

ข้อสันนิษฐานจากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา
ฉบับ ฟาน ฟลิต หรือ วัน วลิต สันนิษฐานว่า
พระเจ้าอู่ทองเป็นชาวจีนถูกเนรเทศมา

ก่อนที่จะสถาปนาอาณาจักร
ศรีอยุธยาขึ้นดินแดนบริเวณ
ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างนี้
มีลักษณะของชุมชนเป็นอย่างไร

ใบความรู้

เรื่อง แคว้นสุพรรณภูมิ และแคว้นละโว้

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เจาะเวลาอยุธยา เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา วิชาประวัติศาสตร์ไทย ๔

แคว้นสุพรรณภูมิ

สุพรรณภูมิเป็นรัฐที่เกิดขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๘ จากการเป็นชุมชน ทางการค้า แหล่งของป่า แหล่งเพาะปลูก และแหล่งผลิตภาชนะดินเผาบริเวณ ลุ่มน้ำท่าจีนโดยเป็นพื้นที่ที่เคยถูกทำประโยชน์มาก่อน เอื้อให้ผู้น่าใหม่สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้สะดวกรัฐแห่งนี้เติบโตในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 ดังปรากฏใน จารึกพ่อขุนรามคำแหงและความเจริญขึ้นในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ จากการปรากฏตัวของผู้นำรัฐคือ สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าและเจ้านครอินทร์ ซึ่งต่อมาได้ขยายอำนาจเศรษฐกิจการเมืองไปปกครองกรุงศรีอยุธยา รัฐสุพรรณภูมิมีรูปแบบศิลปกรรมเฉพาะตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบเจดีย์ที่มีลักษณะสำคัญคือมีส่วน เรือนประดิษฐานพระพุทธรูปอยู่ในผัง ๘ เหลี่ยม ต่อมาได้วิวัฒนาการกลายเป็นเจดีย์องค์ระฆังตั้งอยู่ฐาน ๘ เหลี่ยมซึ่งเราักพบเจดีย์ลักษณะนี้ ในพระนครศรีอยุธยาจำนวนมาก สอดรับกับพงศาวดารที่ว่ากษัตริย์ราชวงศ์ สุพรรณภูมิได้ไปปกครองกรุงศรีอยุธยาในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๑

แคว้นละโว้

ละโว้ หรือ ลพบุรี เป็นเมืองสำคัญที่มีการอยู่อาศัยต่อเนื่องตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ถึงปัจจุบัน ยาวนานนับพันปี โดยเฉพาะในสมัยอยุธยาที่ละโว้เป็นหัวเมืองสำคัญและเป็นต้นแบบทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม ของกรุงศรีอยุธยาโดยเฉพาะสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ที่เกิดเหตุการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสยาม - ฮอลันดาและอาจรวมถึงความอุดมสมบูรณ์และบรรยากาศที่ดีของเมืองละโว้ จึงทำให้พระองค์เลือกที่จะ ปรับปรุงเมืองครั้งใหญ่ เพื่อใช้เป็นที่พักพิง สถานที่ว่าราชการ สำราญพระอิริยาบถ ยาวนานถึง ๘ เดือนต่อปี เมื่อละโว้ถูกปรับปรุงพระราชวัง แนวกำแพง ป้อมปราการรวมถึงการซ่อมศาสนสถานต่าง ๆ อย่างมากมาย เปรียบดั่งการนำกรุงศรีอยุธยามาไว้ที่เมืองละโว้ อีกทั้งสมเด็จพระนารายณ์ทรงเลือกประทับ ณ ละโว้ยาวนาน กว่าที่กรุงศรีอยุธยา เสมือนเป็นราชธานีอีกแห่งหนึ่งของสยาม

ที่มา

กรมศิลปากร. (๒๕๖๓). สายสัมพันธ์ สองราชธานี กรุงศรีอยุธยา - เมืองละโว้. สืบค้นเมื่อ ๑ ตุลาคม

๒๕๖๕ จาก <https://www.finearts.go.th/main/view/27328>

ฉันทัส เทียรธรรม. (๒๕๖๐, มกราคม - เมษายน). การสังเคราะห์องค์ความรู้ประวัติศาสตร์รัฐสุพรรณภูมิ

จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม. วิทยาลัยนครราชสีมา. ๑๑(๑)

สืบค้นเมื่อ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๕ จาก http://journal.nmc.ac.th/admin/Journal/2560Vol11No1_724.pdf

ใบความรู้ เรื่อง

แคว้นสุพรรณภูมิและแคว้นละโว้

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

รัฐสำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา

ลพบุรี

อโยธยา

สุพรรณภูมิ

ลพบุรี

เป็นรัฐที่มีอำนาจและเจริญมั่งคั่งต่อเนื่องยาวนาน ตั้งแต่ก่อนสมัยทวารวดีจนระยะที่เขมรแผ่อำนาจเข้ามาใน เอกสารจีนได้กล่าวถึงลพบุรี มีความอุดมสมบูรณ์ด้าน ทรัพยากรและสามารถผลิตสินค้าที่สามารถจัดส่ง สินค้าออก

อโยธยา

เมืองเดิมตั้งอยู่ทางตะวันออกของเกาะเมือง
อยุธยาสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาตำรา
ราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานไว้ว่า เมืองนี้เป็นเมืองท่า
ของรัฐลพบุรี

สุพรรณภูมิ

เมืองเก่าที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยทวารวดี โดยเฉพาะเมือง
อุทอง สุพรรณภูมิอาจมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีน รวมทั้งเป็น
เมืองท่าทางใต้ เช่น เมืองพริบพรี และเมืองนครศรีธรรมราช
ดังปรากฏในเรื่องราวตามตำนานเมืองนคร นอกจากนี้ยังพบ
หลักฐานด้านโบราณคดีจำนวนมากเป็นการยืนยันถึงการเป็นกลุ่ม
เมืองสำคัญในกลุ่มน้ำลพบุรี

สรุปบทเรียน
ก่อนการสถาปนา
อาณาจักรอยุธยา

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรอยุธยาและ
ปัจจัยที่มีผลต่อความเจริญรุ่งเรือง

สิ่งที่ต้องเตรียม

ใบกิจกรรม

ปัจจัยสำคัญในการสถาปนา
กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)